

MARINA VITUHNOVSKAJA

Itä-Karjala Venäjän yleisvaltakunnallisessa politiikassa 1906–17

Marina Vituhnovskaja käsittelee ns. "Karjalan kysymyksen" ratkaisuyrityksiä Venäjän imperiumin yhteydessä. Itä-Karjala joutui venäläisen ja suomalaisen nationalismin väliin Venäjän kansallisuuspolitiikan koek-alueeksi 1800-luvun lopulla.

■ Venäjän etnis-kansallinen kuva 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa oli erittäin monenkirjava. Keisarikuntaa asuttaneet kansat puhuivat yli 130 kieltä, kuuluivat eri uskontoihin ja niiden kulttuuriperinteet, yhteiskunnalliset rakenteet ja taloudelliset elämäntavat olivat monesti täysin erilaisia. Tämä kuva tulee vielä monimutkaisemmaksi, jos ajatellaan, että keisarikunnan kansat olivat kansallisen muotoutumisen eri vaiheissa.

Nationalismin tutkijat erottavat toisistaan niin sanotut "suuret" eli "vanhat" ja "pienet" eli "nuoret" kansat.¹ Heidän mielestään "vanhoihin" kansoihin kuuluivat ne, joilla oli oma eliittinsä ja valtiojärjestelmän perinteet, muun muassa oma "korkea" kielellinen kulttuuri. Sveitsiläisen Andreas Kapplerin mielestä "vanhojen kansojen" ryhmään kuuluvat esimerkiksi venäläiset, puolalaiset, georgialaiset sekä Krimin tataarit. "Nuorilla" kansoilla ei tutkijoiden mielestä ollut omia eliittejä, valtiojärjestelmän perinteitä, kirjakieltä ja hyvin kehittynyttä ammattikulttuuria. Nämä olivat "talonpoikaiskansoja", joita hallitsivat muut etniset eliitit.² Tähän ryhmään kuuluivat monet etniset ryhmät Venäjän länsi-, pohjois- ja itä-alueilla. Samaan ryhmään kuuluivat myös karjalaiset.

"Vanhojen" ja "nuorien" naapurikansojen väliset suhteet olivat monimutkaisia ja vaihtelevia. Usein "vanhat" kansat vaikuttivat "nuoriin", erityisesti jos ne olivat kulttuu-

rinsa ja/tai kielensä puolesta läheisiä. Joskus tapahtui niin, että ”nuori” kansa joutui kahden ”vanhan” kansan vaikutuksen alaiseksi. Sellaisia prosesseja tapahtui eri puolilla Venäjää, esimerkiksi Volgan alueella (sekä venäläiset että tataarit vaikuttivat marilaisiin, mordvalaisiin, tshuvaseihin ja udmurtteihin), ukrainalais- ja valkovenäläisalueilla (venäläiset ja puolalaiset vaikuttivat ukrainalaisiin ja valkovenäläisiin). Samankaltainen tilanne oli 1900-luvun alussa Venäjän Karjalassa,³ joka historiallisesti on aina sijainnut venäläis- ja suomalaisalueiden välisellä rajalla.

Moneen vuosisataan Venäjä ei noudattanut yhdenmukaista yleisvaltakunnallista politiikkaa. Kansalliset alueet olivat taloudellisesti, kulttuurillisesti ja uskonnollisesti niin eritasoisia, että keskushallinnon oli pakko luoda erilaisia kansallisuuspolitiikan keinoja ja metodeja. 1800-luvun loppuun saakka keinot eivät tavallisesti olleet niin brutaaleja kuin esimerkiksi Espanjan tai Portugalin imperiumeissa. Venäjän valtion periaatteena oli perustaa ja pitää hyvät suhteet kansallisten eliittien kanssa, ja näin antaa niiden itse hallinnoida omilla alueillaan. Esimerkiksi tataarieliittien edustajia otettiin ”panttivangeiksi” ja naitettiin venäläisen aateliston lapsien kanssa. Joskus sor-to koventui kuten 1700-luvun puolivälissä tataareja vastaan: moskeijat purettiin ja siirryttiin pakkokristillistämiseen. Katariina II kuitenkin lopetti muslimien pakkokristillistämisen jo vuonna 1755.

Todellinen käänös tiukkaan venäläistämislinjaan tapahtui 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, Aleksanteri III:n ja Nikolai II:n aikana. Tällöin venäläinen nationalismi kasvoi voimakkaasti ja vanhoilliset suuntaukset nousivat esiin. Tärkeänä syy-nä oli myös yleinen nationalismin nousu eri puolilla maailmaa. Sama prosessi eteni nopeasti myös Venäjällä. Valtakunnan johtoryhmät uskoivat, että jos nationalistiset liikkeet saisivat edelleen kasvaa, seurauksena olisi jonain päivänä imperiumin romahdus. Venäläisen tutkijan A. J. Avreh’in mukaan imperiumi oli vaarassa, ”kysymys imperiumin säilyttämisestä ja Venäjän jakamattomuudesta oli tärkein selviytymiskysymys.”⁴

Kaikki virkamiehet eivät olleet samaa mieltä venäläistämispolitiikan välttämättömyydestä. Esimerkiksi Sergei Juljevitsh Witte, Aleksanteri III:n ja Nikolai II:n aikainen valtiovarainministeri ja eräs Venäjän johtavia poliitikkoja, kirjoitti, että ”on mahdotonta silloin, kun lähes 35 % maan väestöstä on ei-venäläisiä [...] pitäytyä edelleen politiikkaan, joka sivuuttaa tämän perustavan tosiasian [...] Tällaisen imperiumin tunnuslauseena ei voi olla ’käännyttän kaikki ihmiset tosivenäläisiksi.’”⁵

Yksi imperiumin kansallispolitiikan pääkohteista oli Suomi, jota tuli yhdenmukaistaa Venäjän kuvernementtien kanssa. Venäjällä syntyi Suomen kysymyksestä suuria riitoja.⁶ Venäläiset nationalistit olivat jyrkästi Suomen autonomiaa vastaan, mutta oli myös ryhmiä, kuten venäläiset liberaalit ja sivistyneistö, jotka yrittivät puolustaa Suomea.

”Karjalan kysymyksen” synty

Karjala oli tavallaan Suomen kysymyksen sivutuote, samalla tavalla kuin karjalainen kansallinen liike oli vahvasti sidoksissa Suomen kansallisidentiteetin muodostumiseen. 1800-luvun toisella puoliskolla Suomessa

1. Katso esimerkiksi: Jozef Chlebowczyk (1980) *On Small and Young Nations in Europe*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich-Wydawnictwo; Andreas Kappeler (2001) *The Russian empire: a multiethnic history*, Harlow: Pearson Education.

2. Andreas Kappeler (2001) 141.

3. Venäjällä on olemassa seuraavat karjalaisten etniset ryhmät: ns. vienankarjalaiset”, jotka asuivat Arkangelin kuvernementin Kemin *ujezd*’in (kihlakunnan) länsiosassa, ”aunuksenkarjalaiset”, jotka asuivat Aunuksen kuvernementin länsi- ja lounaisosassa (Petroskoin, Aunuksen ja Poventsan *ujezd*’eissa); tverinkarjalaiset, jotka asuivat Keski-Venäjän Tverin kuvernementissa. Vuoden 1897 väestönlaskennan mukaan Venäjällä asui 78 517 karjalaista, joista 19 236 asui Arkangelin kuvernementissa ja 59 281 Aunuksen kuvernementissa.

4. A. Ja. Avreh (1968) *Stolypin i Tretija Duma*, Moskva: Nauka, 21.

5. S. Ju. Witte (1960) *Vospominanija, Tom 3 (17 oktjabrja 1905–1911), Tsarstvovanije Nikolaja II*, Moskva: Izdatelstvo sotsialno-ekonomitsheskoi literatury, 274.

6. Katso esimerkiksi: A. Ja. Avreh (1968); E. B. Oshe-rov, L. V. Suni (1986) *Finljandskaja politika tsarizma na rubezhe 19–20 vekov*, Petrozavodsk: RIO Petrozavodskogo gosudarstvennogo universiteta; I. M. Solomeshtsh (1992) *Finljandskaja politika tsarizma v gody pivoi mirovoi voiny (1914-fevral 1917gg.)*, Petrozavodsk: Izdatelstvo PGU.

syntyi ”karelianismin” liike, jonka pohjana oli Suomen kansallisidentiteetin muotoutuminen. Tässä prosessissa suuri, jopa ratkaiseva rooli oli Kalevalalla, jonka runot oli kerätty ennen kaikkea Itä-Karjalasta. Koska suomalaisen kulttuurin varhaisimmat muodot olivat säilyneet Karjalassa ja mikäli suomalaiset halusivat olla kansakunta, oli välttämätöntä etsiä ja rekonstruoida tämä varhaisperintö. Perinnön etsimisen parhaana paikkana pidettiin Itä-Karjalaa.⁷

Hannes Sihvo osoittaa perusteellisessa tutkimuksessaan karelianismin historiasta karelianismilla olleen kaksi muotoa – kulttuurillinen ja kansallis-ideologinen. Niin sanotun Suur-Suomen poliittisen ohjelman ytimenä oli itämerensuomalaisten kansojen vähittäinen yhdistyminen (ensiksi kulttuurillinen, sitten poliittinen). ”Suur-Suomen” doktriini oli samankaltainen ilmiö kuten monet muut kansalliset poliittiset doktriinit, esimerkiksi panslavismi tai panturkkilaisuus. ”Poliittisen karelianismin” kannattajien mielestä kaikki karjalaiset olivat Suomen kansan luonnollinen osa, vaikka he olisivat ortodokseja. Sen takia piti pyrkiä yhdistämään kaikki suomalaiset ja karjalaiset maantieteellisesti ja poliittisesti. Sitä varten tuli alkuvaiheessa valistaa karjalaisia rajan takana, ja sen jälkeen viedä sinne poliittista agitaatiota. Mutta agitaatio Venäjällä ei ollut mahdollista ennen vuotta 1905, koska maassa ei ollut kansalaisvapauksia. Sen takia ”poliittisen karelianismin” idea jäi vain ideaksi.

Tilanne muuttui 1905, kun Venäjällä alkoi vallankumous, ja tsaari pakotettiin alikirjoittamaan manifesti, jossa hän antoi omalle kansalleen kansalaisvapaudet. Myös Karjalassa kansallinen liike aktivoi toimintaansa. Joulukuun 21. päivänä 1905 Vienan Karjalassa Uhtuan kylässä⁸ pidettyyn ensimmäiseen vienankarjalaisten kokoukseen osallistui 300 edustajaa. Myöhemmin 3–4. elokuuta 1906 Tampereella perustettiin Vienan karjalaisten liitto,⁹ jonka päätehtäviin kuului sekä Suomen kulttuurin että taloudellisen vaikutuksen vahvistaminen Karjalassa. Ohjesäännön mukaan piti perustaa ja tukea Karjalassa kansakouluja ja kirjastoja, julkaista karjalaista lehteä sekä karjalan- ja suomenkielistä kirjallisuutta, järjestää sään-

nöllisesti suomalaismielistä ja luterilaista agitaatiota Itä-Karjalassa (sen takia koko suomalaisten toiminta rajan takana sai nimen ”suursuomalainen propaganda”).

Toimenpiteet huomattiin pian Venäjän puolella. Valtiovallan eri tasot ja ortodoksinen kirkko alkoivat ryhtyä vastatoimiin. Konfrontaatio levisi talouden, politiikan, kirkon ja kulttuurin alueille keskus- ja paikallishallinnossa. Karjalaisten tuli tuntea asemansa hyödylliseksi valtakunnassa. Valtionuskonnon propagoinnilla voitiin syventää ja tukea kansan uskonnollisuutta. Taivoitteena oli kulttuurillinen sopeutuminen ja vähittäinen integraatio valtakulttuuriin. Voimakeinot, joista tärkeimpänä oli kansallisen agitaation kieltäminen ja estäminen, pyrkivät eristämään massat agitaatiosta.

Vuonna 1906 Venäjän lehdistössä ilmestyi pappismunkki Kiprianin artikkeli ”Luterilainen sotaretki Karjalaan”,¹⁰ jossa hän kertoi ”Vienan karjalaisten liiton” perustamisesta. Kiprianin analyysi oli tarkka ja paljasti ainakin kaksi tärkeää syytä, miksi karjalaiset pyrkivät lähestymään Suomea. Kiprianin mielestä ”suursuomalaisen propagandan” syynä oli Karjalan heikko talous, minkä tuloksena karjalaiset pyrkivät luomaan vahvoja suhteita Suomeen. Suomes- ta karjalaiset saivat perustoimeentulon. Laukkukauppiat toivat tuloja kotikyliin, ja suomalaiset metsänhakkuut antoivat työpaikkoja Itä-Karjalan Repolassa ja Porajärvellä. Toinen tärkeä syy Kiprianin mielestä oli vienankarjalaisten kirkollisen sivistyksen erittäin matala taso. He eivät tunteneet Raamattua eivätkä ymmärtäneet kirkkoslaavin kielellä pidettyjä jumalanpalveluksia. Sitä

7. Karelianismin historiasta ja muodoista ks. Hannes Sihvo (1973) *Karjalan kuva. Karelianismin taustaa ja vaiheita autonomian aikana, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 314*, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

8. Uhtua (nykyään Kalevala) oli Vienan Karjalan suurin kylä, jota nimitettiin ”Vienan Karjalan pääkaupungiksi”. Itse kylässä asui 1905 1 206 henkeä, kunnassa yhteensä 2 960 henkeä (N. A. Golubtsov (sost.) (1907) *Spisok naseljonnyh mest Arhangel'skoi gubernii k 1905 godu*, Arhangel'sk).

9. Vienan karjalaisten liiton historia tutkittu hyvin, ks. esimerkiksi: Raimo Ranta (1997) *Vienan Karjalaisten liitosta Karjalan sivistysseuraksi v. 1906–1922*, Tampere: Cityoffset Ky.

10. *Missionerskoje obozrenje* (1906) 10.

paitsi papit karjalaisissa kylissä olivat huonosti koulutettuja eivätkä tavallisesti osanneet karjalan kieltä. Näin papiston ja kansan suhteet olivat kehnot.

Venäjän valtiovallalle oli siis alun alkaen selvää, että ongelman ytimenä oli karjalaisten taloudellinen tilanne ja suhteet Suomen kanssa. Yhtäältä piti parantaa karjalaisten taloudellisia oloja, mutta toisaalta oli ryhdyttävä toimiin jotka samalla lisäisivät venäläisten taloudellista vaikutusta alueella. Tämä oli vaikeaa, koska Suomi oli taloudellisesti vahvempi ja maantieteellisesti lähempänä. Repolan alueen elinkeinoelämässä päärooli oli suomalaisilla metsäryityksillä, jotka maksoivat karjalaisille työläisille palkkaa puolet enemmän kuin tavallisesti maksettiin venäläisissä firmoissa Aunuksen kuvernementissa.¹¹

Itä-Karjalaa yritetään taloudellisesti suunnata Venäjään

Itä-Karjalan huonon tieverkosto oli syynä oli alueen taloudelliseen kehittymättömyyteen ja elintarvikkeiden kalleuteen.¹² Suomi oli voittamassa myös kilpailun rautateiden rakentamisessa, kun se 1910 ulotti rautatiensä jo Pielisjärvelle noin 40 km:n päähän Venäjän rajalta. Tästä johtuen Repolan *volost*’in oli helpompi hankkia leipää ja muita tavaroita Suomesta.¹³ Vastatoimena Aunuksen kuvernementin johto alkoi suunnitella tarmokkaasti rautatietä Pietarista Vienanmerelle.¹⁴ Aunuksen kuvernementin *zemstvo* ja kuvernööri Nikolai Protasjev lähettivät ministerineuvostoon Pietariin rautatiesuunnitelman,¹⁵ jonka toteuttamisen tavoitteena oli taistella ”suursuomalaista propagandaa” vastaan. Pietarista saatiin kielteisiä vastauksia, sillä Venäjän rautateiden rakentaminen keskittyi muualle suuressa valtakunnassa, varsinkin Siperiaan ja Kauko-Itään. Vasta 1911 saatiin Aunukseen myönteinen vastaus ja Pietari–Petroskoi-rautatien rakentamisen suunnittelu alkoi. Kuitenkin itse rautatien rakentaminen aloitettiin vasta vuoden 1914 toukokuussa, juuri ennen ensimmäistä maailmansotaa ja se saatiin valmiiksi tammikuussa 1917.

Rahaa oli myös vaikea saada Vienan Karjalan sorateiden rakentamiseen. Vienan (eli

Kemin) Karjalassa tiestö oli paljon huonompi kuin Aunuksen Karjalassa, käytännössä siellä ei ollut yhtään soratietä. Jo vuonna 1903 oli suunniteltu soratie Kemin kaupungista Jyskyjärvelle, mutta 1904 alkanut Japanin sota tyrehdytti hankkeen. Elokuussa 1907 Vienan Kemissä kokoontui ns. venäläisten vaikuttajien kokous, jossa katsottiin ”suursuomalaisen propagandan” takia olevan välttämätöntä pikaisesti rakentaa tie karjalaisten kylien ja venäläisten keskusten välille. Arkangelin kuvernementti anoi tarvittavan summan 438 746 ruplaa sisäministeriöstä, jonka päällikkö pää- ja sisäministeri Pjotr Stolypin lähetti anomuksen edelleen valtiovarainministeriöön. On mielenkiintoista, että kun Stolypin ymmärsi ettei koko summaa ei kuitenkaan saataisi, hän pyysi antaa ”vaikkapa 10 tuhatta ruplaa”.¹⁶ Mutta

11. Ks.: Ju. A. Zhukov & N. A. Korabljov & V. G. Makurov & M. V. Pulkin (1999) *Rebolskii krai. Istoritsbeskii otsberk*, Petrozavodsk: Tehtsentr RISO, 11–12.

12. Esimerkiksi leivän, jonka Poventsan *zemstvo* (eräänlainen maalaishallinto) kuljetti oman *ujezd*’in kyliin, jos se tulisi suoraan Venäjältä, piti kulkea 383 virstaa (406 km) käytännöllisesti ilman kulkuteitä. Sen takia yhden jauhokulin (noin 9 puutaa) hinnaksi tuli 18 ruplaa (vertaa: Keski-Venäjällä jauhokulin hinta oli alle 9 ruplaa – ks.: (1995) *Rossija 1913 god. Statistiko-dokumentalni spravochnik*, Sankt-Petersburg: Russko-baltiiskii informatsionnyi tsentr ”Blits”, 319.) Sen takia leipä tuli Poventsan *ujezd*’iin Suomesta, mutta tilanteen hassuus oli siinä, että tämäkin leipä oli alkuperältään venäläistä. Sitä Suomi sai Syvärin, Laatokan ja Pietarin kautta. (Ks.: NA RK (Natsionalnyi arhiv respubliki Karelija – Karjalan Tasavallan kansallisarkisto), f. 1, op. 1, d. 106/61, l. 24ob.)

13. Ju. A. Zhukov & N. A. Korabljov & V. G. Makurov & M. V. Pulkin (1999) 11–12.

14. Käytännöllisesti sellaisen tai samankaltaisen rautatien rakentamisen idea syntyi Venäjän valtiovaltassa aikaisemmin, jo 1890-luvulla (ks.: Alpo Juntunen (1997) *Valta ja rautatiet. Luoteis-Venäjän rautateiden rakentamista keskeisesti ohjanneet tekijät 1890-luvulta 2. maailmansotaan*, Helsinki: Gummerus Kirjapaino Oy, 14–23). Mutta vasta vuodelta 1906 alkaen Aunuksen paikallisvallat saivat uuden inspiraation nimenomaan ”suursuomalaisuuden” uhasta ja alkoivat uuden kampanjan rautatien puolesta (Alpo Juntunen (1997) 34).

15. Eri aikoina rautatien suunnitelmat vaihtelivat. Esimerkiksi v. 1908 päätettiin yhdistää sivuradat Venäjän keskusalueilta (Tihvinästä, Tsherepovetsista tai Moskovasta) vesitiehen Repolan *volost*’iin (NA RK, f. 1, op. 1, d. 106/61, l. 23–29ob.).

16. RGIA (Rossiiskii Gosudarstvennyi istoritsheskii arhiv – Venäjän valtion historiallinen arkisto), f. 565, op. 5, d. 19584 (O prodolzhenii ustroistva Sibirskih koljosnyh dorog i v Arhangel’skoi gubernii), l. 51.

tässäkin, kuten muissakin tapauksissa, valtiovarainministeriön vastaus oli tyyli: on tärkeämpiäkin projekteja! Niitä olivat esimerkiksi Siperian soratiet.¹⁷ Venäjän vallanpitäjät myöhästyivät tässä tapauksessa – kuten monissa muissakin.

Kirkollinen toiminta

Venäjän ortodoksinen kirkko reagoi ”suursuomalaiseen propagandaan” nopeammin kuin muut vallan instituutiot. Jo vuonna 1906 Suomen hiippakunnan piispa (tuleva Venäjän patriarkka) Sergii ja hiippakunnan missionääri pappismunkki Kiprian järjestivät papiston kokouksia, joissa käsiteltiin ”luterilaista sotaretkeä Karjalaan”¹⁸ ja kehiteltiin puolustuskeinoja. Organisoitiin lähestytyötä ja vahvistettiin kirkkopropagandaa sekä pyrittiin parantamaan papiston taloudellista asemaa. Tavoitteena oli myös Karjalan veljeskunnan järjestäminen. Hankalin ongelma oli kielikysymys, jossa edettiin vuoteen 1917 mennessä vaihtelevasti, voisi sanoa ”yksi askel eteenpäin ja kaksi askelta taaksepäin”.

Aluksi Vienan Karjalassa päätettiin pitää jumalanpalvelukset ja kouluopetus osittain ”karjalais-suomeksi”. Sen sijaan Aunuksen Karjalassa, joka oli enemmän venäläistynyt, säilytettiin kirkkoslaavinkielinen jumalanpalvelus (ja päätettiin pitää vienalaisseurakunnissa väliaikaisesti jumalanpalvelukset suomeksi). Myöhemmin nämäkin puolinaiset ratkaisut muutettiin, kun ”suursuomalaisen propagandan” vastustajat törmäsivät elämän tosiasioihin.

Vuoden 1907 lopussa ja vuoden 1908 alussa luotiin kaksi Karjalan ortodoksista veljeskuntaa: myöhemmin Pyhälle Suurmartyyri Georgios (Yrjänä) Voittajalle omistettu Aunuksen kuvernementissa ja Suomessa, ja arkkienkeli Mikaelille omistettu Arkangelin kuvernementissa.¹⁹ Veljeskuntien tehtäviin kuului toteuttaa kaikki kirkollisvallan suunnitelmat. Mutta ennen kuin veljeskunnat alkoivat toimia ne päättivät tutkia alueen uskonnollista ja ideologista tilannetta – missä määrin ”suursuomalainen propaganda” vaikutti karjalaisiin, ja kuinka syvää heidän tietoutensa ortodoksisuudesta oli. Paikalliset papit ja opettajat lähetti-

vät veljeskunnille huomioitaan, joista monia julkaistiin hiippakuntien lehdissä. Tulokset olivat hämmästyttäviä: suomalainen ja ennen kaikkea luterilainen vaikutus karjalaisten piirissä oli suhteellisen vähäistä, mutta heidän ortodoksinen uskonsakaan ei ollut vahvaa ja syvälle juurtunutta. Tuli siis selväksi, että karjalaiset olivat pääosin hyvin kaukana emämaasta.

Selityksiä olivat maantieteellinen etäisyys valtakunnan keskuksista, toinen kieli²⁰ ja kulttuuri, vanhauskoisuuden suuri vaikutus ja usein läheiset taloudelliset suhteet Suomeen. Tuloksena oli karjalaisten eristyminen emämaasta; heistä tuli venäläisille vieras, sulkeutunut piiri, jota venäläisten vallanpitäjien oli vaikea ymmärtää ja johon oli vaikea vaikuttaa. Karjalaisten ortodoksisuus oli pääosin pinnallista, sillä he eivät ymmär-

17. Ibid, s.62, 84.

18. Ensimmäinen kokouksista tapahtui 10–13.12.1906 Uhtualla; samanlainen kokous tapahtui vähän myöhemmin, 20.–24. 1. 1907 Viteleessä (Aunuksen kuvernementissa). Kokouksiin osallistui myös kuvernementtien maallisen vallan edustajat.

19. Alustavasti oli suunniteltu luoda yksi yhtenäinen Karjalan ortodoksinen veljeskunta, mutta myöhemmin syntyi konflikti Arkangelin hiippakunnan piispan Ioannikii'n ja Suomen hiippakunnan piispan Sergii'n välillä. Ioannikii halusi pitää veljeskunnan oman kontrollinsa alla ja oli jyrkästi pyhien kirjojen suomenkielisiä käännöksiä vastaan (oman hiippakunnan territoriossa). Sergii'n mielestä ”joutavanpäiväinen kontrolli” tappaa veljeskunnan aloitetta ja että Vienan Karjalassa on välttämätöntä levittää pyhien kirjojen suomenkielisiä käännöksiä. Hän kirjoitti mm.: ”Kieltää suomenkielisen Pyhän Raamatun levittäminen Vienan Karjalassa merkitsee täydellistä jättäytymistä pois karjalaisten henkisen ruokinnan johdosta.” Jos karjalaiset eivät saa suomenkielisiä ortodoksia kirjoja, jatkoi Sergii, niin he tulevat ottamaan luterilaisilta agitaattoreilta suomalaisia luterilaisia kirjoja. (Suomen ortodoksinen kirkon arkisto, FD6VI/1907, l.27)

Piispojen konfliktin tuloksena tuli kahden veljeskuntien perustaminen. (Ks. tästä: M.A. Vituhnovskaja (2000) 'Karelskije pravoslavnyje bratstva: formirovaniye i pervyje gody sushtshestvovaniya', teoksessa V.M. Pivoev (toim.) *Pravoslavije v Karelii. Materialy respublikanskoi nautsbnoi konferentsii (24–25 oktjabrja 2000g.)*, Petrozavodsk: Izdatelstvo PetrGU, 80–89).

20. Monet venäläiset – matkailijat, paikalliset opettajat jne. – todistivat, että monissa paikoissa karjalaiset eivät ollenkaan osanneet venäjää. Esimerkiksi M.A. Krukovskii kirjoitti, että ”jos ei olisi kyytimiestä (joka osasi venäjää – M.V.) [...] minun olisi pakkoa kommunikoida karjalaisien kanssa eleillä ja ilmekiellillä kuin australialaisien tai neekerien kanssa” (M. A. Krukovskii (1904) *Olonetskii kraï. Putevyje otsberki*, Sankt-Peterburg, 23–24).

täneet opin ydintä eivätkä päärukouksien tekstejä.

Tilanne herätti kirkon johdon piirissä suurta huolta, koska huonot suhteet emämaan kanssa voisivat muodostua pohjaksi karjalaisten ”petokselle”. Valtiovallan edustajien mielestä karjalaiset eivät olleet vielä Suomen vaikutuksen alla, mutta eivät olleet myöskään uskollisia Venäjän vallan alamaisia. Siksi veljeskuntien mielestä heidän päätehtävänä oli karjalaisten ”kääntäminen” Venäjän ja ”venäläisen uskonnon” puolelle.

Kieli oli avainasemassa. Karjalaisten ortodoksisuutta oli mahdollista syventää vain sillä ehdolla, että he pystyisivät ymmärtämään Raamatun tekstejä karjalaksi tai suomeksi. Se kuinka tärkeä suomenkielinen jumalanpalvelus oli karjalaisille, kävi ilmi Uhtuan kokouksen (1906) aikana, kun paikallisessa kirkossa liturgiapalvelus pidettiin suomeksi. Seurakuntalaiset tulivat pappien luokse ja kiittelivät: ”Tänään kuulumme itse Jumalan äänen”.²¹

Toisaalta karjalan ja suomen kielen vahvistaminen lähentäisi karjalaisia Suomeen. Kirkolliset vaikuttajat ymmärsivät tämän, ja se aiheutti veljeskuntien toimintaan ristiriitaisuutta. Jos Uhtuan kokous päätti tehdä jumalanpalvelukset ”karjalais-suomeksi”, niin hieman myöhemmin ”venäläisten vaikuttajien” kokous Kemin kaupungissa lähes yksimielisesti asettui venäjän kielen puolelle ja suomen kieltä vastaan. Kokouksen pöytäkirjassa sanotaan, että suomen kieli voi tulla ”suursuomalaisten ideoitten” levittäjäksi.²²

Suomen kielen pelko aiheutti välikohtauksia, jopa tragikoomisia. Esimerkiksi jouluukuussa 1908 Pyhän Georgioksen veljeskunnan puheenjohtaja pappismunkki Kiprian, joka oli yksi aktiivisimmissä sotureista ”suursuomalaista propagandaa” vastaan, piti Vienan Karjalan Kontokin kylässä jumalanpalveluksen suomeksi. Paikallinen pappi N. Odinokov lähetti sen jälkeen Kemiin ilmiannon Kiprianin toiminnasta, jossa hän syytti pappismunkkia ”suursuomalaisuuden” tukijaksi.²³ Saman vuoden keväällä Uhtualla tapahtui ikävämpi välikohtaus. Paikallinen opettaja Pekka Lesojev (Pjotr

Lezhev) innosti talonpoikia allekirjoittamaan vaatimusta suomenkielisistä jumalanpalveluksista. Paikallinen pappi Ioann Tshirkov kirjoitti hänestä ilmiannon, jonka tuloksena Lesojevin oli pakko jättää työpaikkansa ja muuttaa Suomeen.²⁴ Tapahtumien jälkeen paikalliset papit, jotka osasivat karjalan tai suomen kieltä, pelkäsivät käyttää näitä kieliä jumalanpalveluksessa.²⁵

Arkisto- ja lehdistömateriaalista näkyy selkeästi se kamppailu, jota veljeskunnissa käytiin kielikysymyksessä. Kirkolliset ja maalliset vallanpitäjät yrittivät ”istua kahdella tuolilla”, yhtäältä tehdä karjalankielisiä käännöksiä, mutta toisaalta lähentää niitä venäjän kieleen. Kääntäjät perustivat käännöksensä karjalan arkikielelle, mutta tästä kielestä ei löytynyt abstrakteja tai teologisia käsitteitä. Ongelma oli jo Venäjällä tuttu. Esimerkiksi Volgan alueella toimi kuu-luisa tutkija ja lähetystyöntekijä Nikolai Ilminkii, joka loi uuden lähetystyön ja kirkollisen käännöstyön teorian.²⁶ Ilminkii'n ehdotuksen mukaan silloin kun käännettiin Pyhiä kirjoja tataarin ja muille Volgan alueen kielille tuli mm. kaikki teologiset termit ottaa venäjän kielestä. Tarkoituksena

21. (1907) 'Sjezd v s. Uhte Kemskego u. deputatov Arhangel'skoi i Finljandskoi jeparhii' *Arhangel'skije jeparhialnyje vedomosti* 4, 105.

22. Kyseessä oli nimenomaan suomen kieli, koska karjalaista kirjakieltä ei ollut vielä olemassa, ja kaikki karjalankieliset käännökset käyttivät eri murteita ja erilaisia sanastoja.

23. NA RK, f. 180, d. 1/4, l. 29.

24. Tätä välikohtausta käsittelee myös Kustaa Merikoski kirjassaan, mutta hänen mielestään ilmiannon Lesojevista teki Kiprian (Ks. K[ustaa]. Merikoski (1939) *Taistelua Karjalasta. Piirteitä venäläistämistyöstä Raja-Karjalassa tsaarinvallan aikoina*, Helsinki: Osakeyhtiö Valistus, 143). Löytämäni arkistomateriaalit osoittavat yksiselitteisesti, että ilmiantajana oli Tshirkov (NA RK, f. 180, d. 1/4, 1–3).

25. Ks. esimerkiksi artikkeli N. (1908) 'Kestengskii prihod (K voprosu o sovremennom sostojanii karelskih prihodov)' *Arhangel'skije jeparhialnyje vedomosti* 17), jossa kerrotaan miten Kiestingin pappi pelkäsi pitää jumalanpalveluksia karjalaksi.

26. Ilminkii'n toiminnasta katso esimerkiksi: Stephen Blank (1983) 'National Education, Church and State in Tsarist Nationality Policy: The Il'minskii System' *Canadian-American Slavic Studies* 17, 466–486; Robert Geraci (1997) 'The Il'minskii System and the Controversy over Non-Russian Teachers and Priests in the Middle Volga' teoksessa *Kazan, Moscow, St. Petersburg: Multiple Faces of the Russian Empire*, Moskva: O.G.I.

oli, että näin vähitellen *inorodtsy* (ei-venäläiset kansat) opiskelisivat venäjän kieltä ja lähentyisivät kielen kautta venäläisyyttä. Myös Karjalassa tämä taktiikka otettiin käyttöön. Kun pappi Vasilii Izjumov päätti käyttää käännöksessään ei-venäläisiä vaan suomalaisia käsitteitä, hänen käännöksensä hylättiin. Arkkienkeli Mikaelin veljeskunta päätti, että Izjumovin käännökset ”ovat kelvottomia julkaisemista varten, koska ne on tehty suomen kielellä”.²⁷

Näin kielikysymys Itä-Karjalassa joutui umpikujaan. Yhtäältä kirkolliset tekstit piti tehdä ymmärrettäviksi kansalle, mutta toisaalta taas Suomen vaikutuksen pelko vähensi lähetystyöntekijöiden toiminnan mielekkyyttä. Samasta syystä karjalan aakkosten luojat joutuivat vaikeuksiin käyttäessään karjalan kielen äänteiden esittämiseen kyrillistä kirjaimistoa, joka huonosti sopi tähän tarkoitukseen.

Kamppailu koulukysymyksestä

Samanlaisia vaikeuksia oli venäläisten kouluviranomaisten tiellä.²⁸ Karjalaiset, erityisesti raja-alueilla, lähettivät mielellään lapsiaan suomalaisiin kouluihin, koska siellä heille opetettiin suomen kieltä ja käsityötä. Vuonna 1906 suomalaiset aktivistit perustivat muutamia kiertokouluja, joissa ainoastaan vuosina 1906–07 opiskeli miltei 200 karjalasta lasta.²⁹ 1907 kaikki kiertokoulut suljettiin, mutta karjalaiset talonpojat lähettivät lapsiaan opiskelemaan Suomeen.

”Suursuomalaisen propagandan” uhka antoi voimakkaan sysäyksen Itä-Karjalan kouluverkoston kehittämiseksi. Selkeämpänä kuin muilla aloilla ilmeni koulupolitiikassa suuri ero Vianan ja Aunuksen Karjalan välillä. Vianan Karjalaan verrattuna Aunuksen Karjala oli paljon pidemmälle kehittynyt, pääosin siitä syystä että siellä oli *zemstvo* – eräänlainen puoliautonominen maalaishallinto, joka rakensi uusia kouluja, hoiti eri paikkojen ja kulkuteiden kunnostusta sekä antoi apua maatalouteen ja eläinten hoitoon ja sairauksiin liittyvissä ongelmissa. Vuonna 1905 Aunuksen kuvernementissa hyväksyttiin yleisen alkeiskoulutuksen suunnitelma. Tämän jälkeen *zemstvo* perusti joka vuosi uusia kouluja.

Silloinkin kun ilmeni ”suursuomalaisen propagandan” uhkaa, *zemstvo* alkoi toimia entistä nopeammin, ja esimerkiksi 1907 Aunuksen kuvernementin karjalaisilla alueilla avattiin 58 uutta koulua.³⁰

Arkangelin kuvernementissa ei sen sijaan ollut *zemstvo*’a, siksi koulujen avaaminen sujui paljon hitaammin. Kun 1907 oli suunniteltu 38 uutta koulua, joista saatiin avatuksi vain neljä. Karjalan veljeskunta avasi kaksi koulua ja kaksi asuntolaa.

Usein Venäjän kansallisilla alueilla (esimerkiksi Volgan alueella, Kaukasuksella, Länsi-Siperiassa) opetus kouluissa aloitettiin ensimmäisellä ja toisella luokalla ei-venäläisten kansojen omalla kielellä, ja sen jälkeen siirryttiin pikku hiljaa venäläiseen opetukseen. Mutta Karjalassa tilanne oli toisenlainen. Aunuksen kuvernementin kansakoulujen johtaja kielsi ehdottomasti opetuksen karjalaksi.³¹ Vain karjalankieliset rukoukset olivat sallittuja. Arkangelin kuvernementissa suomi oli sallittu karjalaisille lapsille vain ”ei-pakollisena oppiaineena” viimeisellä luokalla.

Taistelua ”suursuomalaisuutta vastaan” jarrutti varojen puute. Suurin osa oppilaisista karsiutui köyhyyden takia – heidän oli pakko osallistua maataloustöihin; joskus syynä oli yksinkertaisesti vaatteiden puute. Venäläisten opettajien oli myös vaikea järjestää karjalaisille lapsille tärkeää käsityön opetusta.

Koulu-, kieli- ja kirkollisissa kysymyksissä kirkollinen ja maallinen valta osoittautui taipumattomuuden ja muutoksien pelon vangitsemaksi. On huomattava, että kirkko ja koululaitos ymmärsivät, etteivät ne voi ilman apua, vain omiin voimiin nojaten onnistua muuttamaan tilannetta perinpohjaisesti. Arkkienkeli Mikaelin veljeskunnan neuvosto väitti, että ”suursuomalainen ja protestanttinen vaikutus perustuu Karjalan talous-, sivistys- ja arkielämän matalaan tasoon”, ja että ilman periaatteellisia muutoksia on näillä aloilla taistelu ”suursuomalaisuutta” vastaan mahdotonta. Sen takia sekä veljeskunta että Arkangelin ja Aunuksen kuvernementtien edustajat pyysivät jatkuvasti apua niin sisäministeriöstä kuin ministerineuvostostakin.

On tärkeää huomata, että tilanne oli ambivalentti. Yhtäältä paikallisten valtiovallan edustajien mielestä piti taistella ”suursuomalaisuutta” vastaan, mutta toisaalta taas he selvästi käyttivät hyväkseen ”suursuomalaisuuden” uhkaa saadakseen keskusvalloilta lisää rahaa ja apua. Monista dokumenteista käy ilmi kuinka taitavasti uhkaa liioiteltiin. Usein kirjeissä toistettiin samat vanhat tosiasiat ja tapahtumat esitettiin vakavampina ja uhkaavampina kuin ne todellisuudessa olivat. Tosiasiassa jo vuodesta 1908 alkaen todellinen ”suursuomalainen propaganda” itäkarjalaisilla alueilla oli käytännössä estetty poliisin toimenpitein ja jokaista ”propagandistia” tai jopa suomalaisten lehtien tuojaa tai saajaa vainottiin. ”Suursuomalaisen propagandan” todisteina käytettiin joko tapahtumia vuosilta 1905–08, tai artikkeleita Suomen lehdistöstä, jotka todellakin olivat usein venäläisvastaisia ja nationalistisia.

Mutta paikalliset valtiovallan edustajat saivat harvoin todellista apua Pietarista. Pyytäjien aktiivisuudesta ja moninaisuudesta huolimatta (heidän joukossaan olivat kuvernöörit, *zemstvot*, hiippakuntien johtajat ja kansankoulujen johtokunnat) heidän aloitteensa eivät menestyneet: Venäjän ongelmien taustaa vasten Itä-Karjalan vaikeudet näyttivät Pietarissa aika pieniltä. Suurella takapajuisella maalla oli edessään vaativat tehtävät; modernisoituminen ja nopea sotilaallinen mobilisoiminen. Ei ole löytynyt minkäänlaisia todisteita siitä, että ”korkeimmalla tasolla” olisi vakavasti käsitelty ”suursuomalaisuuden uhkaa” tai olisi ollut olemassa joku tälle kysymykselle omistettu toimikunta. Mutta sen sijaan sitä alkoi aktiivisesti käyttää hyväkseen ns. ”neljäs valta” eli oikeistolainen lehdistö. ”Suursuomalaisen uhan” teema tuli kuin lahjana nationalistis-mielisille lehdille vuosina 1906–17, koska nimenomaan silloin alkoi toisen sortokauden ”informatiivinen turvaaminen”.³² ”Karjalan kysymyksen” esiin nosto oli siis yksi laajan venäläisnationalistisen kampanjan edistämiskeinoista. Kampanjan päämääränä oli taistelu *inorodtsy*’en kasvavia kansallisia liikkeitä vastaan, ja päämaaleina olivat Suomi ja Puola. Näin ”karjalaisesta kysy-

myksestä” tuli yksi venäläisten nationalistien apuvälineistä.

Kuten näemme, ”Karjalan kysymyksen” ratkaisun yrityksissä syntyi noidankehä – talouden integrointi ja modernisointi vaativat suhteiden vahvistamista Suomen kanssa, mutta Suomen vaikutuksen pelko aiheutti taloudellisen elämän lamaantumista. Sama tapahtui kulttuurialalla: suomen ja karjalan kielten pelko johti synnytti venäjän kielen valta-asemaan Karjalassa. Mutta koska suuri osa karjalaisista ei osannut venäjää, heidän oli pakko kääntyä Suomen puoleen. Sitä paitsi rahan puute ja heikko talous estivät ”Karjalan kysymyksen” ratkaisun.

Voimatoimenpiteet ”suursuomalaisesta propagandaa” vastaan

Vain voimakeinoista olisi ollut apua. Mutta poliisi- ja muut hallinnolliset toimet onnistuivat vain Venäjän maaperällä, sillä Venäjän poliisin toiminta oli paljon vaikeampaa Suomen suuriruhtinaskunnan rajojen sisäpuolella. Voi sanoa, että kun asia koski Suomea, Venäjän viranomaisista tuli lähes avuttomia.

Esimerkiksi jo kesällä 1907 Aunuksen kuvernööri Nikolai Protasjev lähetti Suomen

27. NA RK, f. 180, op. 1, d. 1/2, s. 3.

28. Kansallista koulupolitiikkaa Itä-Karjalassa viime vuosisadan alussa tutkii Olga Iljuha useissa perustavanlaatuisissa artikkeleissaan. Katso esimerkiksi: O. Iljuha (2000) ’Kirja ja lukuharrastus Vienan Karjalassa’ *Carelia* 10, 148–151; *ibid* (2000) ’Äidinkielen asema Vienan Karjalan kouluissa 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa’ *Carelia* 5, 104–108; *ibid* (2002) *Shkola i prosvetshentiev Belomorskoj Karelii vo vtoroi polovine XIX – natsale XX v.*, Petrozavodsk: Karelskii nautshnyi tsestr RAN.

29. O. Iljuha (1999) ’Shkolnoje delo v Belomorskoj Karelii v kontse XIX – natsale XX vekov’ Teoksessa Kyösti Julku (toim.) *Rajamailla V Studia Historica Septentrionalia* 35, Rovaniemi: Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, 10.

30. (1908) *Otshbet o sostojanii narodnyh utshilishbtsh Olonetskoj gubernii za 1907 god*, Petrozavodsk, 27.

31. Ks. O. Iljuha (2001) ’Shkolnaja politika i problema narodnogo obrazovanija v Olonetskoj i Arhangel’skoj Karelii v 1860–1930gg.’ Teoksessa *Finno-ugrovedenije* 1, 21–29.

32. Erittäin vilkas keskustelu teemasta käytiin lehdissä ”Novoje vremja”, ”Moskovskije vedomosti”, ”Okrainy Rossii”, ”Missionerskoje obozrenije”.

virkaatekevälle kenraalikuvernöörille Vladimir Bekmanille pyynnön, että ns. suomalaisille propagandisteille ei annettaisi passeja Venäjälle. Bekman vastasi, että hän ei voi täyttää pyyntöä, koska Suomessa oli laki, joka ei sallisi tällaista. Hän lisäsi, että paikallinen väestö oli tottunut kunnioittamaan lakia ja Suomen senaatti joka tapauksessa peruuttaisi tämän päätöksen.³³ Myöhemmin itse Venäjän pääministeri Pjotr Stolypin pyysi Suomen kenraalikuvernööriä Nikolai Gerardia lopettamaan ”Vienan karjalaisten liiton” toiminnan. Mutta Gerard vastasi samoin, että tämä on mahdotonta syystä, että kansallisissa kysymyksissä poliisitoimenpiteet ovat voimattomia. Ne voisivat herättää vain vastareaktion. Gerardin mielestä ongelman pääydin oli karjalaisten huono taloudellinen tilanne sekä koulujen puute.³⁴

Poliisitoimenpiteistä suurin osa toteutettiin Venäjän puolella. Aunuksen kuvernöörin pyynnöstä Suomen ja Venäjän rajalla vahvistettiin rajapoliisia.³⁵ Suomalaisia agitatoreita ja jopa tavallisia matkustajia pidätettiin ja lähetettiin takaisin Suomeen tai vangittiin. Usein ilmiannon tekijöinä olivat paikalliset papit, joita oli säilytetty ”suurusuomalaisen propagandan” uhalla. Muutamia karjalaisia aktivisteja joutui terrorin kohteiksi, ja tämä synnytti usein skandaalimaisia tilanteita. Esimerkiksi 1907 *Kotimaa* ilmoitti että Vuokkiniemen papin ilmiannon mukaan muutamia ”Vienan karjalaisten liiton” jäseniä oli vangittu Karjalassa, koska heillä ei ollut lupaa matkustella Venäjällä. Mutta kun he pyysivät päästä Arkangeliin saadakseen luvan, se kiellettiin heiltä. Tämän skandaalin tuloksena oli erään kirkkojohtajan ärtynyt päätösmerkintä, että Vuokkiniemen papin ei pitäisi pyytää apua poliisilta vaan ilmoittaa luterilaisesta propagandasta paikalliselle lähetystyöntekijälle.³⁶

Arkangelin kaupungin arkistossa löytyy asiakirja muutamien karjalaisten vangitsemisesta ja karkotuksesta Uralille.³⁷ Dokumenttien mukaan syyskuussa 1907 vangittiin kolme uhtualaista – kauppias Vasilii Jeremejev ja talonpojat Vasilii Dorofejev ja Fedot Remshujev. Heidän rikoksenaan oli suomen ja karjalan kielten puolustaminen

ja vaatimus, että virkamiesten tuli osata karjalan kieltä. Sitä paitsi Jeremejev oli ”Vienan karjalaisten liiton” jäsen. Dorofejev, köyhä talonpoika, oli toiminut viisi kuukautta suomalaisten perustamissa kouluissa opettajana. Jeremejev ja Remshujev, ”aktiivisimmat ja vakaumuksellisimmat suurusuomalaisen propagandan jakajat”³⁸ karkotettiin Uralin alueelle, vaikka 82 kyläläistä pyysi heidän vapauttamistaan ja takasi, että he pidättyisivät aikaisemmasta toiminnastaan. 21. lokakuuta 1908 23-vuotias Jeremejev kuoli Temirin kaupungin vankilassa tuberkuloosiin. Heinäkuussa 1909 Remshujev vapautettiin vankilasta.

Työmies kirjoitti:

”Aatetoverimme kauppias Waseli Jeremeijeff Uhtualta on hiljakkoin wangittu Wienan Kemissä ilman minkäänlaista tutkintoa tai tuomiota ja sysätty salpojen taakse tyrmään. Muka poliittisesti vaarallisena henkilönä temmattiin joukostamme tämä e n s i n m ä i n e n w a l o n , w a p a u d e n m a r t t y y r i W i e n a n m a i l t a . ”³⁹

Tapaus osoittaa hyvin, että imperiumin ainoana tehokkaana keinona paikallista nationalismia vastaan olivat poliisi- eli voimatoimet. Tarmokas poliisitoiminta alueella tukahdutti aktiivista toimintaa, mutta ei voinut kokonaan ”ratkaista kysymystä”, koska Venäjän imperiumi ei enää (tai vielä) ollut valmis turvautumaan radikaalin terrorin menetelmiin. Suomalaisten ja karjalaisten aktivistien toiminta tuli vaikeammaksi, mutta Suomen taloudellinen ja kulttuurillinen vaikutus oli edelleen vahva. Monet karjalaiset lapset pyrkivät opiskelemaan suomalaisiin kouluihin, suomenkieliset jumalanpalvelukset ja kouluopetus olivat edelleen haluttuja, vaikkakin enemmäkseen Vienan Karjalassa. Itäkarjalaiset, jotka asuivat rajan lähellä, seurasivat tarkasti elämänmenoa Suomessa ja ottivat siitä usein mallia. Muun muassa Suomen alkoholinvastainen politiikka herätti ihastusta. Repolan kylän naiset kirjoittivat paikallisille vallanpitäjille: ”Pelastakaa Repola viinakaupasta, ’henkisestä kuolemasta’. Suomessa tämä on tehty ja

me naiset olemme ylpeitä meidän kavereista – suomalaisnaisista.”⁴⁰ Aunuksen kuvernööri, joka lähetti tämän Repolan kylän naisten pyynnön Sisäministeriön Poliisiosastolle, huomautti, että tämä oli ”yksi esimerkki Suomen vaikutuksesta tähän kaukaiseen seutuun. [...] Karjalaiset seuraavat innostuneesti suomalaisten yhteiskunnallisen elämän kulkua ja pyrkivät jäljittelemään heitä.”⁴¹

Imperiumi, ja sen enimmäkseen paikalliset hallinto-osastot pyrkivät kaikin voimin murtamaan umpikujan. Mutta mitä enemmän ne yrittivät, sitä selvemmäksi kävi, ettei tehokkaita keinoja löytynyt. Kaikki yritykset kaatuivat maan taloudelliseen heikkouteen, varojen puutteeseen ja muutoksien pelkoon. Kirkon ja koulujen toimenpiteistä ei luontunut suuria tuloksia; sen sijaan valtiovallan eri elimet järjestivät muhkeita kirkollisia juhlia ja tapahtumia, joiden piti demonstroida ortodoksian riemuvoittoa karjalaisilla alueilla.⁴² Imperiumi oli kykenemätön ja sen ainoana reaalisenä mahdollisuutena olivat poliisitoimet, jotka tietysti eivät voineet ”parantaa” nationalismia, vaan väliaikaisesti ”ajoivat sairauden syvemmälle sisään”. Ensimmäisenkin tilaisuuden ilmaantuminen, 1917 vallankumous, vapautti

kuitenkin heti karjalaisen nationalismin hengen pullosta ja antoi sille uuden kehityksen mahdollisuudet. ■

33. SKA (Suomen Kansallisarkisto), KKK (Kenraalikuvernöörin kokoelma), 1907, 13, l.15–40.

34. Ibid.

35. Ks.: RGIA (Rossiiskii gosudarstvennyi istoritsheskii arhiv – Venäjän Valtion historiallinen arkisto), f. 1276, op. 4, d. 67, 1908. Sisäministeriön päätöksen mukaan Petroskoin ja Poventsan *ujezd*’eihin, joilla oli raja Suomen kanssa, lisättiin viisi poliisia ja kaksi uutta poliisipiiriä. On huomattavaa, että ensiksi Valtiovarainministeriö ja Valtion Tarkastusvirasto eivät hyväksyneet tätä päätöstä koska asukkaiden määrä alueella oli liian pieni. Myöhemmin päätös hyväksyttiin ”tarmokkaan vastarinnan suursuomalaista propagandaa vastaan” välttämättömyyden takia (RGIA, f. 1276, op. 4, d. 67, 1908, s. 5ob.) Huomattakoon myös, että Aunuksen kuvernöörin samanlaista pyyntöä ei hyväksytty (GARF (Gosudarstvennyi arhiv Rossiiskoi Federatsii – Venäjän Federaation valtionarkisto), f. 102, del-vo 2, op. 64, 1907, d. 10, ch. 65, l. 12, 12ob.).

36. NA RK, f. 180, op. 1, d. 1/1, s. 42.

37. GA AO (Gosudarstvennyi arhiv Arhangel'skoi oblasti – Arkangelin oblastin valtionarkisto), f. 1, op. 4 t.4, d. 315.

38. GA AO, f. 1, op. 4 t.4, d. 315, s. 30.

39. *Työmies* 26. 9. 1907.

40. NA RK, f. 1, op. 1, d. 102/2, s. 113ob., 114.

41. NA RK, f. 1, op. 1, d. 102/2, s.116, 116ob.

42. Nämä olivat esimerkiksi suuret monikymmenkilometriset ristisaatot Suomen Karjalan rajoille, jotka usein kestivät muutamia päiviä. Myös järjestettiin näytäviä pyhiinvaelluksia luostareihin sekä piispojen käyntejä karjalaisissa kylissä.